

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ**  
**НАЦІОНАЛЬНА ІСТОРИЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**

*Науково-методичний відділ*  
*Сектор аналізу та методичного супроводу*  
*краєзнавчої бібліотечної діяльності*

**КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ У СВІТІ:**  
**БІБЛІОТЕКА ЯК АМБАСАДОР РЕГІОНУ**

*Програма наукового дослідження*

Схвалено Вченою радою  
Національної історичної бібліотеки України  
протокол №1 від 25.03.2026 р.

Підготувала:  
Марина ЦІНСЬКА

Київ 2026

### *Актуальність дослідження.*

Сучасний етап розвитку української державності визначається поєднанням двох стратегічних процесів – протидії збройній агресії та реалізації євроінтеграційного курсу. Одним із визначальних чинників цього процесу є розвиток системної міжнародної співпраці, зокрема в гуманітарній і культурній площинах. Бібліотеки дедалі активніше підтверджують свою присутність у міжнародному середовищі: беруть участь у діяльності професійних організацій, долучаються до міжнародних освітніх і професійних обмінів та стажувань, розвивають партнерські зв'язки з іноземними бібліотеками та профільними асоціаціями, створюють спільні інформаційні ресурси й банки даних, беруть участь у міжнародних науково-практичних заходах і проєктах тощо.

Водночас в умовах війни міжнародна активність бібліотек виходить за межі професійної взаємодії й набуває виміру культурної дипломатії та інформаційного спротиву. Адже воєнне протистояння супроводжується масштабною інформаційною війною, у межах якої історична та культурна спадщина українського народу використовується як об'єкт маніпуляцій, привласнення та перекручення фактів. Російська федерація системно застосовує історико-культурні наративи як інструмент легітимації агресії, заперечуючи самостійність української історії та нав'язуючи хибні уявлення про її похідний характер від російської культурної традиції, що створює загрозу викривлення історичної пам'яті як всередині країни, так за її межами. Саме тому у публічних заявах представники державної влади України неодноразово наголошують, що від початку повномасштабного вторгнення культура для України стала питанням національної безпеки. Російська агресія спрямована проти української мови,

музеїв, церков і пам'яток, а знищення культурної спадщини є спробою стерти історичну пам'ять та національну ідентичність.<sup>1</sup>

У відповідь на ці виклики сучасні стратегічні орієнтири державної культурної політики України спрямовані на активне входження національної культури у світовий культурний простір. Відповідно до положень Стратегії розвитку культури України на період до 2030 року<sup>2</sup> одним із ключових пріоритетів визначено інтеграцію української культури у глобальні культурні процеси як активного учасника і рівноправного партнера. Реалізація цієї стратегічної цілі передбачає посилення двостороннього культурного діалогу і співпраці між Україною та світом, налагодження механізму взаємодії, використання та посилення потенціалу українців за кордоном, розширення присутності та посилення українських операторів креативних індустрій на міжнародних ринках, презентація української культури під час ключових світових культурних подій.

У цьому процесі особливе місце посідають регіональні бібліотеки як провідні центри краєзнавчої роботи. Вони акумулюють важливу складову історико-культурної спадщини – краєзнавчу інформаційну спадщину, що охоплює фонд місцевого друку та видання про край, рідкісні документи, персональні колекції, що відображають історико-культурну специфіку конкретного регіону. Їхня діяльність не обмежується збереженням фондів: вона охоплює науково-бібліографічне опрацювання краєзнавчих ресурсів, формування структурованих інформаційних масивів та створення репрезентативних електронних продуктів.

---

<sup>1</sup> Велика Британія виділила додаткові 800 тисяч фунтів стерлінгів на підтримку української культури. Міністерство культури України: сайт. <https://mincult.gov.ua/news/velyka-brytaniya-vydilyla-dodatkovyi-800-tysyach-funtiv-sterlingiv-na-pidtrymku-ukrayinskoyi-kultury/>

<sup>2</sup> Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Верховна Рада України: сайт. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-%D1%80#Text>

Відтак локальний вимір цієї роботи забезпечує концентрацію достовірних джерел про розвиток регіону та формує підстави для функціонування бібліотек як повноправних суб'єктів міжнародної культурної комунікації. Шляхом системного науково-бібліографічного опрацювання, цифрового відтворення та відкритої комунікаційної репрезентації краєзнавчих ресурсів регіональні бібліотеки забезпечують інтеграцію достовірного знання про регіон до міжнародного інформаційного простору. Так вони утверджують свій статус «амбасадорів регіону» – вагомих інституцій культурного представництва на глобальному рівні.

Таким чином, краєзнавчий сегмент їхньої діяльності формує концептуальне підґрунтя для міжнародної репрезентації України як держави з поліцентричною моделлю культурного розвитку, історично багат шаровою спадщиною та регіональною різноманітністю, що разом утворюють цілісний образ національної культурної ідентичності.

Попри динамічний розвиток цього напрямку, діяльність регіональних бібліотек як «амбасадорів регіону» у міжнародному культурному просторі залишається недостатньо осмисленою в науковому дискурсі, що зумовлює актуальність її комплексного аналізу як у площині реалізації євроінтеграційної стратегії держави, так і у контексті протидії дезінформації та розвитку бібліотекознавства й практик міжнародної культурної взаємодії .

**Мета дослідження** – проаналізувати діяльність регіональних бібліотек України у сфері міжнародної співпраці та презентації історико-культурної спадщини свого краю в міжнародному культурному просторі за останнє десятиріччя (2015-2025 рр.).

Для досягнення поставленої мети сформовано перелік таких **завдань**:

1. Сформувати інструментарій дослідження, зокрема розробити програму, методику та перелік питань для проведення опитування.

2. Проаналізувати практики міжнародної співпраці бібліотек: географію партнерств, типи партнерських інституцій та основні напрями реалізації спільної діяльності.
3. З'ясувати рівень залученості краєзнавчої бібліотечної діяльності до презентації регіональної історико-культурної спадщини у міжнародний культурний та інформаційний простори.
4. Визначити вплив міжнародних стажувань і професійних обмінів на розвиток краєзнавчої бібліотечної діяльності, зокрема впровадження нових підходів і практик в цьому напрямі роботи.
5. Висвітлити роль міжнародної підтримки у збереженні краєзнавчих фондів та відновленні бібліотечної інфраструктури.
6. Виявити основні перешкоди у міжнародній презентації краєзнавчої спадщини та окреслити пріоритетні напрями розвитку у міжнародній співпраці.

**Об'єкт дослідження** – міжнародна співпраця регіональних бібліотек України.

**Предмет дослідження** – міжнародна презентація регіональної історико-культурної спадщини засобами краєзнавчої діяльності бібліотек.

Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети використано комплекс таких **наукових методів**: аналіз, анкетне опитування, порівняння, синтез, узагальнення тощо.

Для аналізу сучасного стану міжнародної співпраці в межах окресленої проблематики доцільно зосередитися на діяльності обласних універсальних наукових бібліотек, а також Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, Одеської національної наукової бібліотеки, Київської обласної бібліотеки для дітей та Публічної бібліотеки імені Лесі Українки міста Києва.

Такий вибір респондентів зумовлений дослідницьким фокусом на регіональному вимірі міжнародної співпраці бібліотек. У центрі уваги перебувають саме ті інституції, які формують і репрезентують локальні краєзнавчі ресурси та виступають комунікаторами історико-культурної спадщини конкретних регіонів у міжнародному просторі. Відповідно, у дослідженні свідомо не охоплюються всі національні бібліотеки України, оскільки їхня функціональна модель орієнтована передусім на загальнодержавний рівень репрезентації та координаційно-методичні завдання, тоді як предметом аналізу є механізми міжнародного позиціонування саме регіональної культурної спадщини.

**Джерельна база дослідження** включає нормативно-правові та нормативно-регламентуючі документи, що визначають засади міжнародної співпраці у сфері культури та бібліотечної справи; сучасні наукові публікації з проблематики дослідження; бібліотечні інформаційні ресурси (офіційні вебсайти, електронні бази даних, цифрові колекції), які відображають міжнародний аспект діяльності бібліотек; а також зарубіжні вебресурси та платформи культурних і фахових інституцій, що висвітлюють практики міжнародної взаємодії та презентації культурної спадщини.

**Практичне значення** дослідження полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані для узагальнення та поширення практик міжнародної співпраці бібліотек, розроблення та оптимізації стратегій міжнародної співпраці, розширення форм і каналів міжнародної презентації регіональної історико-культурної спадщини у світовому культурному просторі, а також для залучення міжнародної технічної та грантової допомоги.

**Етапи** проведення дослідження:

I етап – аналіз джерельної бази дослідження, розробка програми, методики його проведення, анкети – I кв. 2026 р.

II етап – анкетування бібліотек, моніторинг вебсайтів та міжнародних ресурсів – II кв. 2026 р.;

III етап – аналіз анкет та структурування отриманих даних у графіках та діаграмах згідно з методикою дослідження – III кв. 2026 р.;

IV етап – узагальнення результатів дослідження у науковому звіті, поширення їх серед фахової спільноти, на сайті та в соцмережах НІБУ – IV кв. 2026 р.